

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Л.В. МАЛЯР, М.І. КУХТА

**«Вступ до спеціальності з основами педагогіки»
Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи**

Ужгород–2022

УДК 37(076)
М 21

Маляр Л.В., Кухта М.І. Вступ до спеціальності з основами педагогіки: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2022. 34 с.

Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог освітньо-професійної програми «**Початкова освіта**» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (галузь знань **01 – Освіта/Педагогіка**, спеціальність **013 – Початкова освіта**).

Рецензенти:

Фізеші О.Й., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету

Попадич О.О., доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ «УжНУ»

Рекомендовано до друку:
науково-методичною комісією факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(*протокол №6 від 17.01.2022 р.*)

© Маляр Л.В., Кухта М.І.
Ужгородський національний університет, 2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс «Вступ до спеціальності з основами педагогіки» відкриває цикл психолого-педагогічних дисциплін і логічно пов'язаний з основними теоретичними курсами педагогіки, психології та педагогічною практикою.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності з основами педагогіки» полягає в розкритті перед студентами перспективи і шляхів оволодіння професійною діяльністю вчителя, зокрема в ознайомленні студентів зі специфікою підготовки вчителя у вищому навчальному закладі, зі структурою та формами організації навчання у закладі вищої освіти, особливостями самостійної та наукової роботи студентів, а також у формуванні вміння вчитися, потягу до самоосвіти та самовиховання впродовж життя, засвоєнні студентами основ педагогічних знань та розуміння основних компетентностей вчителя, усвідомлення особливостей професійно-педагогічної комунікації, розкриття етичних аспектів професійної діяльності вчителя закладу загальної освіти; формування потреби в постійному особистісному і професійному самовдосконаленні.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Початкова освіта», процес вивчення навчальної дисципліни спрямовується на досягнення здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти таких програмних результатів навчання:

- організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти;
- управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах;
- критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі;
- інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми;
- організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування;

- використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами;

- застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування;

- забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей; здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу;

- використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп; ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі.

Серед очікуваних результатів вивчення навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності з основами педагогіки»:

- розкрити суть понять: «професіограма вчителя», «педагогічна культура», «імідж вчителя», «професійна компетентність», «комунікабельність», «вербальна, невербальна, комп'ютерна комунікація» сучасного вчителя тощо; розкрити шляхи формування культури педагогічного спілкування; використовувати набуті комунікативні, інтерактивні й перцептивні уміння в комунікативних стратегіях міжособистісної взаємодії з колегами, учнями, батьками і створенні сприятливого психологічного клімату в класному колективі;

- ознайомити зі специфікою роботи загальноосвітнього навчального закладу як основного місця професійної діяльності майбутнього вчителя; пробуджувати інтерес студентів до педагогічної теорії, до передового педагогічного досвіду, формувати установку на оволодіння професійними знаннями, необхідними для педагогічної діяльності; формування у студентів навичок використання навчального матеріалу в конкретних умовах педагогічної ситуації з метою налагодження співпраці з різними соціальними інституціями;

- знати систему вищої педагогічної освіти в Україні, її організаційну основу та структуру; знати принципи та основні форми організації навчально-

виховного процесу у вищому освітньому закладі; права та обов'язки студентів ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; види навчальних занять, наукової роботи студентів; вміти самостійно опрацювати різні види джерел (навчальну та навчально-методичну літературу), критично її аналізувати і використовувати в педагогічній практиці та під час підготовки до занять відповідно до критеріїв академічної доброчесності у власній науково-пошуковій та педагогічній діяльності;

- знати основні положення навчального плану та освітньої програми спеціальності «Початкова освіта», перспективу вивчення навчальних дисциплін, розподіл часу на виконання завдань навчального плану; особливості організації та здійснення самостійної роботи; види педагогічної практики; вміти і виявляти готовність навчатися й оволодіти знаннями про особливості організації освітнього процесу у початковій школі, інноваційні методичні підходи (компетентнісний, тематичний і діяльнісний, інтегроване навчання), а також ознайомитися із технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи;

- здійснювати проекцію отриманих теоретичних знань (засобів, форм, механізмів) педагогічного спілкування на освітнє середовище початкової школи та організацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії за принципами співпраці й партнерства, використовуючи практики самозбереження психічного здоров'я та усвідомленого емоційного реагування;

- усвідомлювати особливості, структуру, зміст, характер і специфіку майбутньої професійної діяльності, функції та обов'язки вчителя; вміти планувати педагогічну діяльність відповідно до навчального плану та типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти, дотримуючись при цьому основних принципів навчання та контролю, враховуючи вікові та індивідуальні психологічні особливості розвитку дитини та застосовуючи прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами;

- уміти організовувати та аналізувати свою педагогічну діяльність; виявляти і розвивати педагогічні здібності та здатність до моделювання змісту відповідно очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної;

- розуміти специфіку педагогічного дискурсу в НУШ з позиції педагога – агента змін і виявляти готовність до надання кваліфікованої різносторонньої допомоги учасникам освітнього процесу, включаючи інклюзивний напрям;

- моделювати, створювати та підтримувати безпечне, ергономічне, інклюзивне освітнє середовище початкової школи; володіти уміннями і навичками забезпечення організації педагогічного процесу в навчальних

зкладах з урахуванням принципів початкової освіти, зокрема дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, компетентнісного підходу тощо;

- здійснювати проєкцію отриманих теоретичних знань (засобів, форм, механізмів) педагогічного спілкування на освітнє середовище початкової школи та організацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії за принципами співпраці й партнерства; вміти складати професіограму вчителя початкових класів; Створювати власний імідж студента закладу вищої освіти, імідж педагога;

- розуміти суть акультурації як сучасного напрямку соціалізації учнів та важливої складової їх підготовки до спілкування в полікультурному просторі

Змістовий модуль 1. Підготовка вчителя у вищому навчальному закладі

Тема 1. Методи та форми організації навчання у вищому навчальному закладі

Питання для обговорення

1. Поняття і особливості методів та форм організації навчання у вищому навчальному закладі.
2. Організація та культура навчальної праці студента, техніка його розумової праці. Наукова робота студентів у системі професійної підготовки.
3. Самостійна робота з книгою як основа дослідницької діяльності студентів.
4. Особливості підготовки, структури, оформлення доповіді, виступу, дискусії.
5. Читання, його роль у навчальній діяльності студентів. Бібліографічні каталоги та робота з ними.
6. Види опрацювання літературних джерел: виписки, план, тези, конспект. Письмові творчі роботи. Загальні вимоги щодо змісту, структури, оформлення есе, реферату.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Обґрунтуйте, у чому полягає відмінність між організацією навчального процесу у вищій та загальноосвітній школі?
2. Яка різниця між методом та прийомом навчання?
3. Чому існують численні підходи до класифікації методів навчання? Яка класифікація, на Ваш погляд, більш практична?
4. Проаналізуйте основні види начальних занять у закладах вищої освіти.
5. Від яких умов залежить працездатність студента у закладі вищої освіти.
6. Законспектуйте та проаналізуйте: педагогічні погляди Я.Коменського щодо принципу наочності («Велика дидактика», розділ XX) та дидактичні правила та прийоми, обґрунтовані Я.Коменським («Велика дидактика», розділи XVII-XX).
7. Проаналізуйте різні джерела і підготуйте реферат на тему: «Порівняльна ефективність методів навчання у системі сучасної школи».
8. Відвідайте наукову бібліотеку Ужгородського національного університету з метою набуття навичок пошуку та роботи з літературними джерелами, бібліографічними виданнями, каталогами та картотеками.
9. Доберіть бібліографію до теми «Педагогічна етика».
10. Опрацюйте фахові періодичні видання за останні 5 років та сформулюйте актуальні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Література:

1. Коменский Я.А. Великая дидактика // Избранные педагогические произведения в 2-х т. Т.1. М., 1982.С. 242-477.
2. Козубовська І.В., Повідайчик О.С. Інноваційні технології підготовки фахівців у вищій школі: методичні рекомендації для аспірантів і магістрів.Ужгород, 2021
3. Кучинська І. О. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2020. 291 с..
4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід К., 2002.135 с
5. Педагогіка та психологія вищої школи: навч.-метод. посібник для самостійної роботи студентів / Автор-упорядник В.І. Староста. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 68 с.
6. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів К. : Вища школа, 2004. 336 с.
7. Самостійна робота студентів з курсу «Педагогіка»: навч.-метод. посібник / М.І.Кухта, Л.В.Маляр, В.І. Староста; за ред. В.І. Старости. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2012.132 с.

Тема 2. Соціалізація особистості студента як майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі

Питання для обговорення

1. Психологічні особливості розвитку студента: криза юності, вступ в епоху самостійного життя, своєрідність молодості. Соціальний, моральний та інтелектуальний розвиток студентів.
2. Суперечності та кризи студентського віку.
3. Адаптація студентів у закладі вищої освіти, її види та умови ефективності.
4. Психологічні особливості студентської групи.
5. Етапи становлення студентської групи, особливості поведінки її членів.
6. Права та обов'язки студента закладу вищої освіти.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Творчий проект: Зафіксуйте свій емоційний стан протягом доби та представте його у вигляді діаграми, графіка, на якому найвищі точки будуть символізувати емоційний підйом, а нижні – спад, поганий настрій, стрес. Проаналізуйте, що наповнює вас позитивом, енергією, гарним настроєм, дає сили для навчання. Що впливає негативно на ваше самопочуття, не дає максимально використати свій потенціал?

2. Розробіть поради для успішної адаптації студента в умовах закладу вищої освіти.

3. Користуючись працями Г. Архангельського, ознайомтеся з прийомами

тайм-менеджменту (технологія управління власним часом) та спробуйте використати їх на практиці. Що змінилося після застосування прийомів збереження часу?

4. Використовуючи комплекс методів дослідження, проведіть самодіагностику деяких ваших особистісних та професійних якостей.

5. Проведіть дидактичний аналіз труднощів першокурсників у навчальній діяльності.

6. На конкретних прикладах продемонструйте необхідність урахування в навчально-виховному процесі закладу вищої освіти індивідуальних особливостей студента. Які психологічні якості студента слід ураховувати при організації навчально-пізнавальної діяльності? Чому? Як можуть впливати акцентуації характеру студента на систему його особистісних взаємин у колективі студентської групи? Наведіть конкретні приклади з педагогічної практики.

7. Обґрунтуйте, яке значення в соціалізації студента має етап адаптації в студентській групі? Опишіть типи конформізму в студентському середовищі. Які його причини?

8. Назвіть основні умови позитивного соціалізуючого впливу студентського колективу на формування особистості молодої людини.

9. Ознайомтеся зі змістом Закону України «Про вищу освіту», законспекуйте права та обов'язки студента.

10. Проаналізуйте Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту» і занотуйте завдання освіти, які постають перед сучасними вищими навчальними закладами. Проаналізуйте їх.

11. Обґрунтуйте, чи сприяє кредитно-модульна система навчання у закладах вищої освіти всебічному та гармонійному розвитку студентів?

Література:

1. Золотарьова І. М. Конспект лекцій з дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи» Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 36 с.
2. Кучинська І. О. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Кам'янець-Подільський, 2020. 291 с..
3. Мешко О.І. Психологія вищої школи. Навч. посібник. Тернопіль: «Вектор», 2018. 196 с.
4. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи. Навчально-методичний посібник. К: Дакор, 2020. 178 с
5. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: практикум: Навч. посіб. К.: Каравела, 2008. 336 с.
6. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н.Курлянд, Р.І.Хмельюк, А.В.Семенова, І.О.Бартенєва, І.М. Богданова. 3-є вид., переробл., доповн. К.: Знання, 2007. 495 с.
7. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / В.В.Кудіна, М.І.Соловей, Є.С.Спіцин. – 2-ге вид., доповн. і переробл.. К.: Ленвіт, 2007. 194 с.

8. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. Закладів. К. : Вища школа, 2004. 336 с.

Тема 3. Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності

1. Загальна характеристика і типологічні особливості сучасних студентів закладів вищої освіти. Психологічна характеристика студентів різних курсів.
2. Роль мотивації в навчально-професійній діяльності. Формування у студентів позитивної мотивації навчання.
3. Психологічні передумови і показники успішності студентів у навчально-професійній діяльності.
4. Причини неуспішності студентів і шляхи їх усунення.
5. Організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.
6. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Напишіть есе на тему: «Студенство як особлива соціальна група», «Студент як об'єкт та суб'єкт педагогічної діяльності», «Психологічні особливості старшого юнацького віку», «Основні чинники виникнення депресій у юнацькому віці», «Особливості адаптації студента у вищому навчальному закладі», «Умови ефективної адаптації студентів-першокурсників», «Права і обов'язки студентів», «Психолого-педагогічна характеристика сучасного студентства», «Етапи формування професійної мотивації студента у закладі вищої освіти», «Навчально-професійна діяльність студента, її ознаки та труднощі», «Культура навчальної праці студента», «Гігієна розумової праці» (на вибір).

2. Обґрунтуйте доцільність наукової та науково-дослідницької роботи студентів у ВНЗ.

3. Назвіть декілька основних видів самостійної роботи, які спрямовані на розвиток творчої активності студента та дозволяють застосувати теоретичні знання на практиці. Назвіть основні недоліки в організації самостійної роботи студентів.

4. Обґрунтуйте доречність урахування особливостей темпераменту та характеру студентів в організації навчального процесу.

5. Проведіть дослідження мотивації навчання студентів. На основі анкетування визначте основні мотиви навчальної діяльності студентів у групі.

6. Проаналізуйте різні джерела і підготуйте реферат на тему: «Дистанційне навчання як новітній вектор трансформації вищої освіти в Україні», «Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі сучасної вищої школи», «Шляхи оптимізації самостійної роботи студентів» (на вибір).

7. Обґрунтуйте, чому Болонський процес передбачає пріоритет самостійної роботи студента?

Література:

1. Кучинська І. О. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Кам'янець-Подільський 2020. 291 с..
2. Мешко О.І. Психологія вищої школи. Навч. посібник. Тернопіль: «Вектор», 2018. 196 с.
3. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи. Навчально-методичний посібник. К: Дакор, 2020. 178 с
4. Мащенко Н.І. Основи педагогіки і психології вищої школи : курс лекцій 2-е вид., доп. й перероб. Кременчук, 2006. 272 с.
5. Основи психолого-педагогічної підготовки у вищій школі: навч.-метод. посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів / Л.В.Маляр, В.І. Староста, М.І.Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019.84 с.
6. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів К. : Вища школа, 2004. 336 с.
7. Чернілевський Д.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посіб. / Д.В. Чернілевський, М.І. Томчук. Вінниця : Вінницький соціально-економічний ін-т унту Україна, 2006. 402 с.

Тема 5. Професійне самовиховання майбутнього педагога

1. Самовиховання в системі підготовки майбутнього вчителя.
2. Організація професійного самовиховання майбутніх педагогів.
3. Самопізнання як передумова самовиховання майбутнього педагога.
4. Самостійна робота – шлях до самоосвіти студента.
5. Наукова організація праці студента
6. Технологія професійного самовиховання майбутнього педагога. Самовиховання майбутнього вчителя як система.
7. Професійне зростання вчителя.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Що означає «самоосвіта впродовж життя»? Чи вистачає у вас часу на виконання самостійної роботи? Поміркуйте, які фактори заважають вам ефективно займатися позааудиторною самостійною роботою і які сприяють (робоче місце, час занять, обсяг матеріалу для опрацювання, його актуальність для вас, технічні засоби навчання, самопочуття тощо).

2. Складіть хронологію вашого робочого дня: Скільки часу витрачено на підготовку до занять? Скільки часу витрачено на дорогу до університету та додому? Скільки часу витрачено на відпочинок (прогулянка, спілкування з друзями перегляд телепрограм, читання художніх творів тощо). Скільки часу витрачено на спілкування з батьками? Скільки часу витрачено на господарську роботу вдома чи в гуртожитку? Скільки часу витрачено задарма?

3. Складіть програму самостійної позааудиторної роботи з підвищення своєї культури розумової праці. До неї можна включити такі пункти:

а) вивчення науково-методичної літератури з питань навчання й виховання; б) ознайомлення з передовим педагогічним досвідом; в) оволодіння технологією педагогічної майстерності (за допомогою спеціальних вправ у процесі безвідривної практики); г) формування якостей особистості вчителя-вихователя.

4. Запишіть на папері декілька висловів, гасел, які могли би підвищити власну самооцінку (наприклад, «Я багато працюю, отже неодмінно досягну успіху», «У мене великий потенціал», «Я успішно склади сесію» та ін.), розмістите їх над робочим столом. Тренінг «Крісло успіху», «Візитівка», візуалізація майбутнього.

5. Проаналізуйте та схарактеризуйте основні складові процесу самовиховання. Обґрунтуйте, яке значення має процес самовиховання у підготовці майбутнього фахівця?

6. Продіагностуйте себе за характеристикою типів професій. Чи є у вас схильності до педагогічної професії?

7. Використовуючи комплекс методів дослідження, проведіть самодіагностику деяких ваших особистісних та професійних якостей.

8. Підготуйте логічну схему процесу власного самовдосконалення, використовуючи структурні елементи: а) зміст; б) мета, завдання, ідеал; в) прийоми, методи; г) результат, коригування; д) способи, форми. Складіть план самовиховання на семестр і обговоріть його з одногрупниками.

9. Складіть свої правила керування самовихованням у практичній діяльності.

10. Проілюструйте прикладами з народної педагогіки (прислів'я, приказки, казки, легенди та ін.) погляди українського народу щодо проблем самовиховання.

11. Підготуйте есе: «Виховання і самовиховання як дві сторони процесу формування особистості», «Організація професійного самовиховання майбутніх педагогів», «Самоосвіта та її роль у професійному становленні вчителя початкових класів» (на вибір).

Література:

1. Бути вчителем: Навчально-методичний посібник з курсу «Вступ до спеціальності» / Укладач О.В. Більська. Вінниця: ТД «Едельвейс и К», 2012. 296 с.
2. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. 155 с.
3. Джус О. В. Вступ до спеціальності: навч.-метод.посібник. Ів.-Франківськ : Плай, 2004.110 с.
4. Добенько О.В., Бондаренко Є.А. Педагогічна техніка: Навч. посібник / За заг. ред. Л.М.Романишиної. Тернопіль, 2000. 132 с.
5. Довга Т. Я. Імідж сучасного вчителя: Навчально-методичний посібник Кіровоград: ПП «Ексклюзив–Систем», 2014. 144 с.

6. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / za zag. red. N.M. Bibik K: Litera LTD, 2019. 208 s.
7. Основи психолого-педагогічної підготовки у вищій школі: навч.-метод. посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів / Л.В.Маляр, В.І. Староста, М.І.Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019.84 с.
8. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів К. : Вища школа, 2004. 336 с.

Тема 6. Система освіти в Україні

1. Освіта як багатоаспектне поняття. Освіта як система. Освіта як процес. Освіта як результат. Освітні рівні та ступені вищої освіти.
2. Принципи побудови системи освіти України. Демократизація як освітній принцип.
3. Характеристика основних типів навчальних закладів системи освіти.
4. Основні тенденції розвитку сучасної освіти. Концепція «Нова українська школа».
5. Педагогіка партнерства. Принципи партнерства. Основні шляхи співпраці: залучення батьків до освітнього процесу.
6. Інтеграція в освіті.
7. Діяльнісний підхід: критичне мислення і розв'язання проблем.
8. Тенденції розвитку міжнародного освітнього простору, принципи, глобалізації, неперервне навчання, формальна і неформальна освіта.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Опрацюйте тексти Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», зосередивши увагу на таких аспектах: структура системи вищої освіти України; освітні рівні та ступені вищої освіти; атестація здобувачів вищої освіти; види вищих навчальних закладів України та визначте рівні їх акредитації.
2. Охарактеризуйте основні принципи побудови системи вищої освіти України
3. Порівняйте моделі вищої освіти різних країн
4. Підготуйте реферат (за власним вибором) на тему: «Філософія сучасної освіти», «Криза освіти», «Реформування української школи. Новаторські педагогічні ідеї та творчі знахідки на сучасному етапі», «Основні напрями реформування вищої освіти та науки у ХХІ столітті», «Особливості вищої освіти в полікультурному суспільстві».
5. Визначте напрями вдосконалення системи вищої освіти України.
6. Обґрунтуйте, чи сприяє кредитно-модульна система навчання у закладах вищої освіти всебічному та гармонійному розвитку студентів?
7. Розробіть й презентуйте тему «Розвиток вищої педагогічної освіти в одній із зарубіжних країн: США, Канада, Великобританія, Франція, ФРН, Польща, Швеція, Італія, Китай, Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань,

Японія». (Вибір країни – довільний).

8. Визначте переваги інтегрованого навчання молодших школярів. Сформулюйте загальні вимоги до проведення інтегрованих уроків

9. Розробіть методичні вказівки щодо інтеграції навчального матеріалу із української мови та літературного читання; мови та математики; української мови, читання та природознавства; читання та музичного мистецтва; читання та зображувального мистецтва тощо (за власним вибором).

10. Розробіть й презентуйте тему «Інтеграція навчальних предметів як засіб формування в молодших школярів цілісності сприйняття світу».

11. Охарактеризуйте та висловіть власну думку щодо дев'яти ключових компонентів формули НУШ.

12. Опишіть актуальні проблеми розвитку шкільної освіти.

Література:

1. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / за ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив : М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин. Тернопіль : навчальна книга. Богдан, 2004. 384 с.
2. Вітюк В. В. Інтегрований підхід до навчання у початковій школі / В. В. Вітюк, К. В. Зуйко Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (25 жовтня 2017 р.). Луцьк, 2017. С. 104-106.
3. Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів: Матеріали інтернет-семінару / уклад. Л.Н.Добровольська, В.О. Чорновіл. Черкаси: Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. 183 с.
4. Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України : навч. посіб. К. : Освіта України, 2006. 544 с.
5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H.M. Bibik K: Літера ЛТД, 2019. 208 с.

Тема 7. Початкова школа – основне місце професійної діяльності майбутнього педагога

1. Школа першого ступеня – початкова ланка в системі освіти України; її роль у національному відродженні. Виклики, що стоять перед початковою школою.
2. Завдання школи першого ступеня в світлі Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», концепції «Нова українська школа».
3. Ціннісні орієнтири Державного стандарту початкової освіти.
4. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи.
5. Компетентнісний підхід у педагогічному процесі початкової школи.

6. Суть та мета інтегрованого навчання. Методичні принципи об'єднання предметів у початкових класах.
7. Інклюзивна освіта в контексті реалій сьогодення. Історичний экскурс розвитку інклюзії. Особливості корекційної роботи вчителя в умовах інклюзивної освіти.
8. Оцінювання навчальних досягнень учнів. Мета і цілі оцінювання в сучасній школі. Обсяг домашніх завдань
9. Технологія портфоліо.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. В основі особистісно орієнтованої технології навчання і виховання науковці виокремлюють аспекти: біологічний, психологічний, педагогічний, соціальний. Розкрийте їх суть.
2. Як Ви вважаєте, чи можливим є впровадження у практику роботи сучасної загальноосвітньої школи особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання у повному обсязі? Обґрунтуйте відповідь.
3. Сформулюйте поради учителям для організації особистісно орієнтованого навчання.
4. Відобразіть «канву» розвитку учня (ключові компетентності та наскрізні уміння)
5. Обґрунтуйте доцільність творчого використання педагогічних ідей Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі та розгляньте значущість використання педагогічного досвіду педагога-новатора для реалізації ключових компонентів формули Нової української школи.
6. Проаналізуйте педагогічні погляди В.Сухомлинського щодо оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів
7. Підготуйте реферат (за власним вибором) на тему: «Гуманно-особистісна технологія Ш.О.Амонашвілі», «Вальдорфська педагогіка (Р.Штайнер)», «Технологія саморозвитку (М.Монтессорі)», «Технологія вільної праці (С.Френе)», «Технології раннього та інтенсивного навчання грамоти. Суть технології навчання грамоти за методикою М.Зайцева. Особливості технології Г.Домана та навчання дітей читанню», «Інноваційні особистісно орієнтовані проекти розвитку особистості», «Зарубіжні особистісно орієнтовані педагогічні технології, що запроваджуються в освіті України».
8. Проаналізуйте навчально-виховний стан сучасної школи і напишіть есе про те, як початкова школа враховує індивідуальні та вікові особливості молодших школярів.
9. Ознайомтеся з нормативно-правовим забезпеченням інклюзивної освіти в Україні, порядком організації інклюзивного навчання у навчальному закладі, особливостями навчання різних категорій дітей з особливими освітніми потребами та індивідуального оцінювання їх навчальних досягнень в умовах

інклюзивного навчання.

10. Опишіть особливості корекційної роботи вчителя в умовах інклюзивної освіти.

11. Користуючись фактами сучасного життя, обґрунтуйте зростаючу роль навчання й виховання та вплив соціальних чинників на формування громадянина України.

12. По завершенню вивчення модуля зробіть рефлексію та продовжить речення: «Для мене було відкриттям...», «Я зробила висновок...», «Мені залишилося незрозумілим...», «Мені сподобалась тема...», «Мені здалася складною тема...», «Тепер я впевнена, що...», «Мені б хотілося...», «Я планую...» та ін.

Література:

1. Базовий навчальний план початкової школи. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. К:Світоч, 2019. С.30-33.
2. Бех І.Д. Інваріанти особистісно орієнтованого підходу до виховання дитини Початкова школа. 2001. № 2. С. 3-7.
3. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання – нова освітня філософія Педагогіка толерантності. 2001. № 1. С. 16-19.
4. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: шляхи реалізації. Рідна школа. 1999. № 12. С.7-11.
5. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. Початкова школа. 2010. № 9. С. 1-4.
6. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік К: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
7. Портфолію педагога / Укладач І. Т. Соколянська. Х. : Вид. група «Основа», 2013. 224 с. (Серія «Адміністратору школи»).

Змістовий модуль 2. Загальні основи педагогіки. Педагогічна професія і особистість вчителя початкових класів

Теми 8, 9. Педагогіка як наука і навчальна дисципліна.

Професійна діяльність і особистість педагога

1. Суть і функції педагогічної діяльності.
2. Становлення і розвиток педагогічної професії.
3. Особливості педагогічної професії. Структура педагогічної діяльності.
4. Стили педагогічної діяльності.
5. Педагогічний імідж вчителя початкових класів. Проблема іміджу в історії освіти і виховання. Поняття, складові та функції педагогічного іміджу.
6. Педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки.

7. Етапи розвитку педагогіки.
8. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками та навчальними дисциплінами.
9. Джерела розвитку педагогіки.
10. Сутність та особливості наукових досліджень у педагогіці.
11. Методи педагогічних досліджень.
12. Етапи науково-педагогічного дослідження.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Занотуйте міркування видатних педагогів про педагогіку як науку, мистецтво чи технологію.
2. Ознайомтеся із поглядами А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського про роль педагогічної теорії у діяльності вчителя.
3. Запишіть зі статті К.Д. Ушинського «Про користь педагогічної літератури» судження про роль педагогічної науки в успішності педагогічної діяльності.
4. Проаналізуйте у різних джерелах тлумачення основних понять педагогіки, а саме: «виховання», «освіта», «навчання», «розвиток». Виокреміть їх суттєві ознаки в різних авторів та запишіть у таблицю. Сформулюйте власний варіант з використанням виокремлених ознак.
4. На основі аналізу понять «навчання», «освіта» та «виховання» доведіть взаємозв'язок між ними.
5. Проаналізуйте різні джерела і підготуйте реферат на одну з тем: «Педагогіка як наука і мистецтво», «Значення зв'язків педагогіки з іншими науками» (на вибір студента – на прикладі філософії, психології, математики тощо)
6. За підручником «Педагогіка» ознайомтеся із різними підходами до класифікації методів науково-педагогічних досліджень.
7. Визначте групу методів дослідження, за допомогою яких можна дослідити особливості розвитку молодшого школяра.
8. Доберіть систему методів, яку, на Вашу думку, слід використати для визначення рівня згуртованості класного колективу.
9. Доберіть систему методів, яку, на Вашу думку, слід використати для визначення рівня вихованості учня.
10. Доберіть систему методів, яку, на Вашу думку, слід використати для вивчення мотивів навчання учня.
11. Розкрийте суть проблеми «Імідж сучасного вчителя».

Література:

1. Довга Т. Я. Імідж сучасного вчителя: Навчально-методичний посібник. Кіровоград: ПП «Ексклюзив–Систем», 2014. 144 с.
2. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 168 с.
3. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії К : Академвидав, 2012. 200 с.

4. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. К.: Рад. шк., 1990. 366 с.
5. Нова українська школа: порадник для вчителя. За заг.ред. Н.М.Бибик. Київ: Літера, ЛТД, 2019. 208 с.
6. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. К.: Знання Прес, 2003. 700
7. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину // Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. К.: Знання Прес, 2003. 700 с.
8. Ушинський К.Д. Про користь педагогічної літератури // Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. К.: Знання Прес, 2003. 700 с.
9. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання // Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І. Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. К.: Знання – Прес, 2003. 700 с. (або Ушинський К.Д. Вибр. педагогічні твори: У 2 т. К., 1982. – Т. 1).

Тема 10. Загальні закономірності розвитку людської особистості

1. Поняття розвиток у педагогічній науці. Розмежування понять «індивід», «особистість», «індивідуальність»
2. Основні чинники розвитку особистості. Роль спадковості в розвитку людини. Середовище і розвиток. Вплив виховання на розвиток людини. Активна діяльність особистості як чинник її розвитку.
3. Нерівномірність розвитку. Акселерація і ретрадація в розвитку особистості. Теорії виникнення явища акселерації: Причини ретрадації молодшого школяра.
4. Запобігання та протидія насильству. Декларація прав дитини. Ознаки, види та протидія домашньому насильству.
5. Робота вчителя з батьками учнів. Психічні травми дитини.
6. Девіантна поведінка дітей як прояв соціальної дезадаптації.
7. Дитяча злочинність, бездомні діти, наркоманія та алкоголізм.
8. Наслідки авторитарного стилю виховання у сім'ї та роботи вчителя.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Обґрунтуйте на конкретних прикладах вплив спадковості на формування особистості дитини.
2. Користуючись фактами сучасного життя, обґрунтуйте зростаючу роль навчання й виховання та вплив соціальних чинників на формування громадянина України.
3. Проаналізуйте, як ваша сім'я і школа, в якій ви навчались, сприяли вашому всебічному розвитку.

4. Проаналізуйте вплив сім'ї та ровесників на розвиток і формування особистості молодшого школяра

5. Підберіть цитати з художніх і наукових текстів, приклади з народної педагогіки про розвиток і формування особистості.

6. Доведіть з використанням схеми Й.Шванцари, що результат формування особистості – це діалектична взаємодія між біологічним чинником, середовищем та вихованням.

7. Користуючись підручниками та посібниками, законспектуйте та проаналізуйте такі питання: Діяльність як цілеспрямована і усвідомлена активність особистості. Структура діяльності: цілі, мотиви, предметні і розумові дії. Етапи діяльності: постановка мети, планування, виконання, контроль результатів, корекція. Мотиви як конкретні прояви потреб. Класифікація потреб (піраміда О.Маслоу). Види діяльності. Гра як діяльність. Учіння як пізнавальна діяльність, спрямована на засвоєння знань, формування умінь і навичок. Праця як діяльність, спрямована на виробництво матеріальних і духовних цінностей.

8. Запропонуйте своє пояснення явищ акселерації та ретардації.

9. Обґрунтуйте, чому педагогічно недоцільно оберегати дитину від негативних факторів суспільного оточення, ізолювавши її від них?

10. Законспектуйте Декларацію прав дитини.

11. Тезово охарактеризуйте права дитини на основі «Конвенції про права дитини».

12. Ознайомтеся з основними положеннями Закону України «Про охорону дитинства».

13. Використайте одержані результати самодіагностики і дайте психологічну характеристику власної особистості та окресліть стратегію свого розвитку.

Література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. К., 2003
2. Головінський І. Педагогічна психологія. К., 2003.
3. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. К.: Літера ЛТД, 2006. 416 с.
4. Леві В. Нестандартна дитина. Переклад. з рос. К., 1991. 256 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. К., 2003.
6. Основи психолого-педагогічної підготовки у вищій школі: навч.-метод. посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів / Л.В.Маляр, В.І. Староста, М.І.Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019.84 с.
7. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник. К., 2004. 335 с.

Тема 11. Вікові та індивідуальні особливості розвитку молодшого школяра

1. Вікова періодизація в педагогічній науці: історія проблеми.

2. Дошкільний період розвитку.
3. Початок навчання у школі: вплив на емоційний стан і поведінку дитини.
4. Характеристика вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів.
5. Права і обов'язки школяра.
6. Особливості розвитку дитини під час організації навчання.
7. Врахування індивідуальних особливостей молодшого школяра в організації педагогічного процесу.
8. Етапи та умови розвитку пізнавальних інтересів.
9. Нерівномірність розвитку та гендерні відмінності.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Занотуйте міркування видатних педагогів і філософів про вікову періодизацію та особливості розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

2. Розкрийте особливості анатомо-фізіологічного розвитку учнів молодшого шкільного віку.

3. Розкрийте особливості психічного розвитку учнів молодшого шкільного віку.

4. Обґрунтуйте, від яких факторів залежить нерівномірність розвитку дітей?

5. Проілюструйте на конкретних прикладах врахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів у діяльності вчителя початкової школи.

6. Проаналізуйте особливості освітнього процесу сучасної школи і напишіть есе про те, як початкова школа враховує індивідуальні та вікові особливості молодших школярів.

7. Прокоментуйте висловлювання В.Сухомлинського: «Психологія мене цікавить більше, ніж педагогіка; власне без психології нема і педагогіки. Якщо педагогіку порівняти з майстернею, то психологія – це інструменти в майстерні; нема інструментів або вони нікуди не годяться – від майстерні залишаться самі стіни. Дуже часто так у школах і буває».

8. Проаналізуйте погляди психологів на джерела активності особистості.

Література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. К., 2003
2. Головінський І. Педагогічна психологія. К., 2003.
3. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. К.: Літера ЛТД, 2006. 416 с.
4. Леві В. Нестандартна дитина. Переклад. з рос. К., 1991. 256 с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. К., 2003.
6. Основи психолого-педагогічної підготовки у вищій школі: навч.-метод. посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів / Л.В.Маляр, В.І. Староста, М.І.Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2019.84 с.

7. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник. К., 2004. 335 с.

Тема 12. Учитель як суб'єкт педагогічної діяльності

1. Професійно-зумовлені вимоги до особистості вчителя. Професіограма.
2. Права і обов'язки вчителя.
3. Роль особистісних якостей учителя в педагогічній діяльності. Професійність. Педагогічні здібності. Педагогічна культура. Педагогічна техніка. Педагогічна майстерність.
4. Інновації в початковій освіті. Педагогічний портрет учителя-новатора.
5. Творчий характер роботи вчителя.
6. Вчитель як дослідник педагогічних явищ та процесів.
7. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Схарактеризуйте складові педагогічної культури та складові педагогічної майстерності вчителя.
2. У чому полягають роль і значення педагогічних здібностей у діяльності учителя?
3. Доведіть, що педагогічний такт є професійним умінням учителя. Які його складові?
4. Схарактеризуйте складові педагогічної техніки, розкрийте шляхи оволодіння нею.
5. Опрацюйте праці В.О.Сухомлинського «Серце віддаю дітям» і А.С.Макаренка «Педагогічна поема». Яке враження вони на Вас справили? Які нюанси педагогічної професії Вам відкрились? Що Ви взяли для себе на майбутнє з цих педагогічних творів?
6. Кожний творчий учитель мріє про те, щоб учіння під час його уроків було цікавим для учнів. Як зробити урок цікавим? Охарактеризуйте основні шляхи формування в учнів інтересу до знань, стимулювання ініціативи та творчої активності.
7. Обґрунтуйте об'єктивність вимог до вчителя національної школи. Чи був у Вас улюблений учитель? Які риси його особистості імпонували Вам найбільше?
8. Підготуйте повідомлення на одну з тем: «Професійна етика вчителя», «Педагогічний такт учителя», «Моральна культура вчителя».
9. Проведіть дослідження з метою визначення мотивації навчальної діяльності своїх однокурсників та обґрунтуйте роль мотивів у навчальному процесі.
10. Користуючись методиками для визначення професійної спрямованості особистості, з'ясуйте, наскільки вдало вибрана вами професія.
11. Проведіть теле-інтерв'ю у вчителя на тему: «Що є найважливішим у Вашій професії?» (інтерв'ю береться за допомогою відеокамери, презентується

на практичному занятті).

Література:

1. Бути вчителем: Навчально-методичний посібник з курсу «Вступ до спеціальності» / Укладач О.В. Більська. Вінниця: ТД «Едельвейс и К», 2012. 296 с.
2. Волинець К. І. Вступ до спеціальності: початкова освіта. Модуль 2 : навч. посіб. / К. І. Волинець, О. М. Ващенко, Т. В. Кравченко. Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 148 с.
3. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму. К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. 155 с.
4. Джус О. В. Вступ до спеціальності: навч.-метод.посібник. Ів.-Франківськ : Плай, 2004.110 с.
5. Добенько О.В., Бондаренко Є.А. Педагогічна техніка: Навч. посібник / За заг. ред. Л.М.Романишиної. Тернопіль, 2000. 132 с.
6. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): Навчальний посібник. / Д. С. Мазоха. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 168 с.
7. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії К.: Академвидав, 2012. 200 с.
8. Маляр Л.В., Ваколя З.М. Особливості мотивації учнів до навчальної діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 82. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С.102-107
9. Савченко О. Дидактика початкової освіти: підруч. К.: Грамота, 2012.

Тема 13. Особливості організації освітнього середовища: середовище, що належить дітям

1. Роль учителя у формуванні психологічно безпечного середовища. Забезпечення права вибору дітей.
2. Формування спільних цінностей. Ранкові зустрічі. Фізичне середовище. Розвиток відповідальності. Встановлення правил.
3. Участь дітей в організації освітнього середовища.
4. Багатоманітність світу і простір для кожного.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Напишіть лист майбутньому учневі.
2. Візьміть інтерв'ю у студентів 1 курсу на тему «Що вас приваблює у професії вчителя?»
3. Створіть програму творчого самоудосконалення вчителя.
4. Які творчі риси особистості майбутнього вчителя закладає навчання в педагогічному вузі?» (на основі результатів власного дослідження).

5. Педагогічні портрети: (Ш.Амонашвілі; Я.Корчак; М.Монтессорі; В.О.Сухомлинський; В.Ф.Шаталов; Р.Штайнер та ін.) як педагог (на вибір студента).

6. Підготуйте реферат на тему «Історичний екскурс розвитку інклюзії», «Особливості корекційної роботи вчителя в умовах інклюзивної освіти», «Правовий аспект інклюзивної освіти».

7. Підготуйте презентацію «Технологія портфоліо».

8. Розгляньте особливості співпраці педагога з батьками. Залучення батьків до освітнього процесу. Національна електронна платформа.

9. Ознайомтеся із особливостями оцінювання навчальних досягнень учнів. Розгляньте мету і основні аспекти процесу оцінювання в сучасній початковій школі.

10. Складіть свій проект «Учитель ХХІ століття».

Література:

1. Бех М. Особистісно орієнтовані технології навчання в початковій школі. Початкова школа. 2017. № 6. С. 36–40.
2. Бібік Н.М., Вашуленко М.С., Мартиненко В.О. та інші Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. К.: Педагогічна думка, 2014. 346 с.
3. Маляр Л.В., Ваколя З.М. Особливості мотивації учнів до навчальної діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 82. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С.102-107.
4. Нова українська школа: порадник для вчителя. За заг.ред. Н.М.Бибик. Київ: Літера, ЛТД, 2019.208 с.
5. Педагогічна освіта і професійна підготовка в сучасному соціокультурному середовищі: монографія / Товканець Г.В. та колектив авторів / За заг.ред. Товканець Г.В. Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2018 302 с.
6. Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи. Матеріали II-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Ніжин, 17 жовтня 2019 р. / за заг. ред. Є. І. Коваленко, упоряд. Т. В. Гордієнко. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2019. 262 с.
7. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник. К., 2004. 335 с.
8. Савченко О. Дидактика початкової освіти: підручник К.: Грамота, 2012.

Тема 14. Професійне спілкування у структурі діяльності педагога

1. Спілкування як основа педагогічної діяльності. Суть педагогічного спілкування.
2. Вербальна і невербальна комунікація.
3. Структура педагогічного спілкування.

4. Стили педагогічного спілкування.
5. Бар'єри спілкування.
6. Мистецтво педагогічного спілкування.
7. Педагогічні конфлікти: причини виникнення, їх види, усунення та розв'язання.
8. Педагогічний конфлікт: структура, сфера, динаміка.
9. Конфлікт у взаємодії «вчитель - учні». Міжособистісні конфлікти у педагогічному колективі.
10. Поведінка вчителя у конфліктній ситуації.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Тезово обґрунтуйте, які особистісні риси педагога сприяють ефективному педагогічному спілкуванню. Чи властиві вони Вам?
2. З книги «Сто порад вчителю» занотуйте поради щодо ефективної організації педагогічного спілкування.
3. Перегляньте педагогічні журнали «Рідна школа» та знайдіть публікації, в яких висвітлено питання педагогічного спілкування і його місце в професійній діяльності. Зробіть анотації статей.
4. На основі книги В.О.Сухомлинського «Серце віддаю дітям» написати повідомлення на теми: «Особливості педагогічного спілкування вчителя з молодшими школярами», «Творче спілкування педагога з учнями».
5. Складіть власні правила спілкування педагога з учнями; батьками учнів, колегами.
6. Змодельуйте педагогічну ситуацію як одиницю процесу, організованого способом взаємодії вчителя й учнів в авторитарному, ліберальному стилях.
7. Проаналізуйте можливі наслідки впливу на особистість того чи іншого стилю спілкування.
8. Поясніть вислів «Заговори, щоб я тебе побачив».
10. Розкрийте суть поняття «професійно-педагогічна комунікація».
11. Підготуйте реферат на одну із тем «Методи та прийоми етикетного мовлення у педагогічному навчальному закладі», «Прийоми формування мовленнєвого етикету молодших школярів».
12. Напишіть есе на тему: «Комунікативна компетенція як основа формування національної свідомості особистості дитини».

Література:

1. Кухта М.І., Маляр Л.В. Професійне педагогічне спілкування: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 35 с.
2. Кухта М.І., Маляр Л.В. Основи педагогічного спілкування: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 31 с.
3. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник. К., 2004. 335 с.

4. Теслюк В.М., Лузан П.Г., Шовкун Л.М. Основи педагогічної майстерності: Навчальний посібник. К.: ДАККіМ, 2010. 244 с.
5. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Спроба антропологічної антропології // Вибр. пед. твори: У 2 т. К., 1982. Т.1.
6. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. 2-е вид. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2003. 136 с.
7. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності. Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д., 2008. 140 с..

Тема 15. Становище вчителя в українському суспільстві: історія та сучасність

1. Соціально-педагогічні проблеми вчительської праці: історія та сучасність.
2. Постать учителя у працях видатних культурних діячів та педагогів.
3. Особистість вчителя та суспільна роль педагогічної професії у працях Я.Коменського, Ф.-В.-А Дістервега, Ж.-Ж. Руссо, О.Духновича, А.Волошина, К.Ушинського, Л.Толстого, В.Сухомлинського, А.Макаренка, Ш.Амонашвілі та ін.
4. Стрес у педагогічній діяльності: ознаки, причини та наслідки стресу.
5. Поради педагогу щодо зменшення впливу стресу.
6. Синдром емоційного вигорання та професійні деформації у педагогічній діяльності.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Підберіть та занотуйте цитати про особистість вчителя та суспільну роль педагогічної професії.
2. Підготуйте реферати на теми «Сухомлинський В.О. про місце і роль учителя в суспільстві», «А.С. Макаренко про педагогічну майстерність педагога».
3. Складіть анотацію на одну з праць В.О.Сухомлинського («Серце віддаю дітям», «Сто порад учителеві», «Павлиська середня школа», «Розмова з молодим директором», «Виховання справжнього громадянина»)
4. Створіть картотеку висловів про вчителя (користуючись друкованими та електронними книгами).
5. Створіть словничок гуманної педагогіки (вислови гуманістично педагога).
6. Напишіть педагогічне есе на вільну тему, використовуючи вислови відомих педагогів.
7. Поміркуйте над темою «Позитивні та негативні сторони діяльності педагога в сучасних соціальних умовах»;
8. Що б ви додали до змісту «Клятви учителя» із книги Ш.О.Амонашвілі

«Єдність мети»?

9. Складіть власне педагогічне кредо.

10. Створіть колекцію афоризмів та висловлювань видатних людей про виховання, вплив вихователя на вихованця.

11. По завершенню вивчення модуля зробіть рефлексію та продовжить речення: «Для мене було відкриттям...», «Я зробила висновок...», «Мені залишилося незрозумілим...», «Мені сподобалась тема...», «Мені здалася складною тема...», «Тепер я впевнена, що...», «Мені б хотілося...», «Я планую...» та ін.

Література:

1. Бути вчителем: Навчально-методичний посібник з курсу «Вступ до спеціальності» / Укладач О.В. Більська. Вінниця: ТД «Едельвейс и К», 2012. 296 с.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава: Полтавський вісник, 1994. 191с.
3. Волинець К. І. Вступ до спеціальності: початкова освіта. Модуль 2 : навч. посіб. / К. І. Волинець, О. М. Ващенко, Т. В. Кравченко. Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 148 с.
4. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. 155 с.
5. Джус О. В. Вступ до спеціальності: навч.-метод.посібник. Ів.-Франківськ : Плай, 2004.110 с.
6. Добенько О.В., Бондаренко Є.А. Педагогічна техніка: Навч. посібник / За заг. ред. Л.М.Романишиної. Тернопіль, 2000. 132 с.
7. Довга Т. Я. Імідж сучасного вчителя: Навчально-методичний посібник / Т. Я. Довга. Кіровоград: ПП «Ексклюзив–Систем», 2014. 144 с.
8. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. К.: Знання Прес, 2003. 700
9. Педагогічна освіта і професійна підготовка в сучасному соціокультурному середовищі: монографія / Товканець Г.В. та колектив авторів / За заг.ред. Товканець Г.В. Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2018 302 с.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ, ДОПОВІДЕЙ, ЕСЕ

1. Роль і місце вчителя в суспільстві.
2. Історія розвитку педагогічної професії.
3. Суспільні функції вчителя.
4. Професійна діяльність і особистість педагога.
5. Сучасні вимоги до особистості вчителя.
6. Основні напрямки професійної діяльності вчителя.
7. Вимоги до якостей особистості вчителя.
8. Вимоги до культури мовлення вчителя.
9. Вправи з техніки і культури мовлення.
10. Шляхи вдосконалення культури мовлення.
11. Естетика педагогічної праці.
12. Етика і майстерність вчителя.
13. Педагогічний такт вчителя.
14. Елементи акторської майстерності вчителя.
15. Невербальні засоби спілкування вчителя.
16. А. Макаренко про педагогічну майстерність.
17. Культура педагогічного спілкування.
18. Діалог та монолог у спілкуванні.
19. Конфлікти в педагогічному спілкуванні.
20. Способи та прийоми педагогічного впливу.
21. Увага та увава вчителя, їх роль у педагогічній діяльності.
22. Особливості системи К. Станіславського.
23. Особливості творчості вчителя та актора.
24. Методи педагогічного навчання.
25. Майстерність використання прийомів активізації пізнавальної діяльності учнів.
26. Права й обов'язки студентів.
27. Роль та значення академічної групи у становленні майбутнього педагога.
28. Формування навичок індивідуальної самостійної роботи з навчальною книгою.
29. Навчальна та виробнича практики як форми самостійної роботи студентів.
30. Суть і зміст професійно-педагогічного становлення майбутнього педагога.
31. Розвиток професійно важливих якостей і властивостей майбутнього учителя.
32. Педагогічна культура майбутнього педагога.
33. Роль і значення культури освітян у становленні демократичної держави.
34. Основні компоненти педагогічної культури.
35. Шляхи формування педагогічної культури майбутнього педагога.
36. Самоосвіта та самовиховання майбутнього педагога.
37. Основні напрямки формування готовності майбутнього педагога до здійснення педагогічної діяльності.
38. Культура самопочуття вчителя.
39. Психолого-педагогічні основи самовиховання вчителя.
40. Новітні технології та сучасний урок.
41. Майстерність гуманістичного виховання учнів.
42. Зміст, форми і методи індивідуальної та самостійної роботи студентів.
43. В. Сухомлинський про вчителя і школу.

44. В. Сухомлинський – людина, вчитель, вчений.
45. Гуманістична система роботи В. Сухомлинського.
46. Новаторський досвід В. Шаталова.
47. Ідеї народної педагогіки в спадщині В. Сухомлинського.
48. Педагогіка Шалви Амонашвілі.
49. Педагогіка інформаційної доби.
50. Виховання обдарованих учнів.
51. Мрії педагогів минулого про школу майбутнього.
52. Вивчення досвіду роботи вчителя.
53. Основи професійного самовиховання вчителя.
54. Програма самовдосконалення майстерності вчителя.
55. Вимоги галузевого стандарту вищої освіти до особистості і компетентності педагога.
56. Освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця.
57. Освітньо-професійна програма підготовки майбутнього вчителя.
58. Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя на сучасному етапі
59. Діяльність сучасного вчителя: ремесло чи творчість?
60. Сучасний учитель як актор і художник
61. Як буде розвиватися педагогічна професія в ХХІ столітті?
62. Сучасний учитель: розвиток чи виживання? (із залученням результатів власного дослідження)
63. Професійний ідеал сучасного вчителя: який він? (із залученням результатів власного дослідження)
64. Педагогічна майстерність учителя. Якого вчителя можна назвати майстром?
Структура педагогічної майстерності вчителя
65. Традиції і новаторство: як вони поєднуються в роботі сучасного вчителя? (на основі результатів власного дослідження)
66. Педагогічний портрет учителя-новатора (на основі результатів власного дослідження)
67. Гуманістична спрямованість професії вчителя: що це означає? (на основі результатів власного дослідження)
68. Історичний екскурс розвитку інклюзії.
69. Особливості корекційної роботи вчителя в умовах інклюзивної освіти.
70. Правовий аспект інклюзивної освіти.
71. Оцінювання навчальних досягнень учнів. Мета і цілі оцінювання в сучасній школі.
72. Технологія портфоліо.
73. Співпраця з батьками. Залучення батьків до освітнього процесу. Національна електронна платформа.
74. Складіть свій проект «Учитель ХХІ століття».
75. Педагогічні портрети: (Ш. Амонашвілі; Я. Корчак; М. Монтессорі; В. О. Сухомлинський; В. Ф. Шаталов; Р. Штайнер та ін.) як педагог (на вибір студента).

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бути вчителем: Навчально-методичний посібник з курсу «Вступ до спеціальності» / Укладач О.В. Більська. Вінниця: ТД «Едельвейс и К», 2012. 296 с.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава: Полтавський вісник, 1994. 191с.
3. Волинець К. І. Вступ до спеціальності: початкова освіта. Модуль 2: навч. посіб. / К. І. Волинець, О. М. Ващенко, Т. В. Кравченко. Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. 148 с.
4. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. 155 с.
5. Джус О. В. Вступ до спеціальності: навч.-метод.посібник. Ів.-Франківськ: Плай, 2004.110 с.
6. Добенько О.В., Бондаренко Є.А. Педагогічна техніка: Навч. посібник / За заг. ред. Л.М.Романишиної. Тернопіль, 2000. 132 с.
7. Довга Т. Я. Імідж сучасного вчителя: Навчально-методичний посібник / Т. Я. Довга. Кіровоград: ПП «Ексклюзив–Систем», 2014. 144 с.
8. Леві В. Нестандартна дитина. Переклад. з рос. К., 1991. 256 с.
9. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): Навчальний посібник. / Д. С. Мазоха. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 168 с.
10. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії К.: Академвидав, 2012. 200 с.
11. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. К.: Рад. шк., 1990. – 366 с.
12. Маляр Л.В., Ваколя З.М. Особливості мотивації учнів до навчальної діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 82. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С.102-107.
13. Нова українська школа: порадник для вчителя. За заг.ред. Н.М.Бибик. Київ: Літера, ЛТД, 2019.208 с.
14. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. К.: Знання Прес, 2003. 700
15. Педагогічна освіта і професійна підготовка в сучасному соціокультурному середовищі: монографія / Товканець Г.В. та колектив авторів / За заг.ред. Товканець Г.В. Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2018 302 с.
16. Пихтіна Н. П. Основи педагогічної техніки [текст] : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 316 с.
17. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. К.: Рад. школа, 1978. 263 с.

18. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.1 (Зміст.: Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу). К.: Рад. школа, 1976. 654 с.
19. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.2 (Зміст: Формування комуністичних переконань молодого покоління. – Як виховати справжню людину. Сто порад учителеві). К.: Рад. школа, 1976. 670 с.
20. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.3 (Зміст: Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Виховувати громадянина). К.: Рад. школа, 1977. 670 с.
21. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 4 (Зміст: Павлиська середня школа. Розмова з молодим директором школи). К.: Рад. школа, 1977. 638 с.
22. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник. К., 2004. 335 с.
23. Теслюк В.М., Лузан П.Г., Шовкун Л.М. Основи педагогічної майстерності: Навчальний посібник. К.: ДАККіМ, 2010. 244 с.
24. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Спроба антропологічної антропології // Вибр. пед. твори: У 2 т. К., 1982. Т.1.
25. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти.- 2-е вид. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2003. 136 с.
26. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності. Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д., 2008. 140 с.

Допоміжна література

1. Авраменко С. Мовленнєва особистість майбутнього вчителя в аспекті толерантності. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 2. С. 138-145.
2. Антонець М. Проблема наступності між дошкільною і початковою освітою та вихованням у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського. Початкова школа. 2011. № 9. С. 3–7.
3. Арват Ф. С., Коваленко Є. І., Кириленко С. В., Щербань П. М. Культура спілкування: Навч.-метод. посіб. К.: ІЗМН, 1997.
4. Бех І. Молодший школяр у вікових закономірностях. Початкова школа. 2015. № 1. С. 10–13.
5. Бех І. Молодший школяр у вікових закономірностях. Початкова школа. 2015. № 2. С. 1–3.
6. Бех І. Молодший школяр у вікових закономірностях. Початкова школа. 2015. № 3. С. 2–6.
7. Бех І. Поклик духовності. Початкова школа. 2016. № 3. С. 7–9.
8. Бех М. Особистісно орієнтовані технології навчання в початковій школі. Початкова школа. 2017. № 6. С. 36–40.
9. Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О. Та інші / Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. К.: Педагогічна думка, 2014. 346 с.

- 10.Бути вчителем: Навчально-методичний посібник з курсу «Вступ до спеціальності» / Укладач О.В. Більська. Вінниця: ТД «Едельвейс и К», 2012. 296 с.
- 11.Басюк Н.А. Вступ до спеціальності: методичні рекомендації до практичних занять. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 56 с.
- 12..Волкова Н. В. Професійно–педагогічна комунікація: Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВЦ «Академія», 2006.
- 13..Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
- 14.Данилова Г. Акмеологічна модель педагога в ХХІ столітті. Рідна школа. 2003. № 6. С. 6-9.
15. Діагностика готовності дітей до школи / [упоряд.: О. Дєдов]. Хотин, 2014. 194 с.
16. Довга Т. Я. Імідж і здоров'я: термінологічний словник. Навчальний посібник Харків: ФОП Озеров Г В., 2017. 72 с.
17. Довга Т. Я. Імідж сучасного вчителя: Навчально-методичний посібник Кіровоград: ПП «Ексклюзив–Систем», 2014. 144 с.
18. Калмикова Л., Калмиков Г., Харченко Н. Феномен «компетенція» і «компетентність» у психолого-педагогічній науці і вищій педагогічній освіті. На допомогу розробникам ОПП і ОНП: погляд фахівців суміжної спорідненої спеціальності. Початкова школа. 2016. № 12. С. 37–41.
- 19.Комплексний підхід до фахової підготовки сучасного вчителя початкових класів: монографія / За наук. ред. М.С. Вашуленка. Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2012. 312 с.
- 20.Коровіна О. Адаптація до навчального процесу учнів 6–річного віку Початкова школа. 2013. № 8. С. 46–47.
21. Корчак Я. Правила життя: Вибрані твори. / Пер. з польськ. Ю. Г. Попсуєнко; Післямова М. Ю. Гандзій; Худож. О. М. Застанченко. К.: Молодь, 1989. 320 с.: іл.
- 22.Корчак Я. Як любити дитину / Пер. з польськ. О. Замойська. Х.: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 207 с.
23. Кохан О.Ю. Готовність дітей дошкільного віку до навчання в школі Таврійський вісник освіти. 2010. № 3 (31). С. 122–129.
24. Кочерга О. Чутливість сенсорних систем і активність дій учня / О. Кочерга // Початкова школа. 2016. № 7. С. 1–4..
25. Кочерга О., Назарова Л. Вплив психофізіологічних можливостей учня на результат навчання. Початкова школа. 2015. № 3. С. 7– 10.
- 26.Лавринченко Н. М. Проблеми і перспективи реформування освіти України на компетентнісних засадах. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. 2017. Вип. 1 (33). С. 10–17.
27. Мельничук С. К.Д.Ушинський про педагогічну підготовку вчителя початкових класів. Початкова школа. - Київ. 2013. №1. С. 43-44.
28. Мешко, Г. М. Вступ до педагогічної професії]: навчальний посібник К. : Академвидав, 2010. 200 с. (Альма-матер).
- 29.Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності):

- навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 168 с.
30. Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 232с.
31. Максименко В. П. Дидактика : курс лекцій: Навч. посіб. / В. П. Максименко – Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с.
32. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2009.
33. Мамчур Л., Основні структурні одиниці мовленнєвої комунікації [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_52/28.pdf
34. Мамчур Л. Формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів в умовах ВНЗ. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 2. С. 99-105.
35. Мартиненко С. Аналіз типових труднощів у процесі адаптації дітей до навчання в школі. Початкова школа. 2016. № 10. С. 40–42.
36. Мартиненко С. Методи комплексного педагогічного діагностування адаптації дитини до умов навчального середовища Початкова школа. 2016. № 9. С. 49–51.
37. Мартиненко С. Про користь і шкоду сучасних дитячих мультфільмів Початкова школа. 2016. № 5. С. 45–46.
38. Мартинюк І. Вивчення особливостей характеру молодшого школяра як передумова успішного навчання. Початкова школа. 2015. № 6. С. 7–9.
39. Матвеева Н. Самореалізація педагога-початківця у школі: проблеми та перспективи. Гірська школа Українських Карпат. 2016. № 15 С. 64–66.
40. Мачинська Н.І. Педагогічна майстерність та випереджальний характер освіти: взаємозумовленість та взаємозалежність понять і явищ. Проблемы современного педагогического образования. Серия: Педагогика и психология. Сб. статей: Ялта: РИО КГУ, 2014. В.46. – ч.7. С.106-113.
41. Мачинська Н.І. Педагогічна освіта як складова становлення майбутнього фахівця в умовах вищого навчального закладу непедагогічного профілю Наукові записки. Випуск 103. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2012. С.183-190.
42. Мачинська Н.І. Психологічна компетентність – необхідна складова професійної компетентності майбутнього фахівця Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах [Електронний ресурс] Щоквартальний науково-практичний журнал. Кременчук: КрНУ, 2012. Вип. 1/2012 (1). 108 с.
43. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: Практикум. Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. І: ТИПУ, 2008.
44. Михайлишин Г., Кондур О., Червінська І. Самореалізація педагога початківця у школі: проблеми та перспективи. Гірська школа Українських Карпат. 2016. № 15. С. 119–123.
45. Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи. Матеріали II-ї Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Ніжин, 17 жовтня 2019 р. / за заг. ред. Є. І. Коваленко, упоряд. Т. В. Гордієнко. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2019. 262 с.

46. Пащенко Д. Педагогічна майстерність як складова готовності вчителя до професійної діяльності. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 2. С. 112-118.
47. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. К.: Знання-Прес, 2003. 700 с. (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
48. Перець О. Основні критерії, рівні та показники сформованості професійної компетентності вчителя початкових класів Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 2. С. 119-125.
49. Підласий І. П. Закономірності навчання і підвищення якості знань учнів. К.: т-во «Знання» УРСР, 1981. 48 с. (Педагогічна).
50. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Х.: Вид. Група «Основа», 2009. 360 с. (Серія «Настільна книга»).
51. Поліщук В. Молодший шкільний вік як життєвий феномен Початкова школа. 2015. № 6. С. 1–6.
52. Поліщук В. Криза 7 років та молодший шкільний вік. Початкова школа. 2015. № 12. С. 40–44.
53. Поліщук С. Психологічні особливості брехливості молодших школярів Початкова школа. 2017. № 7. С. 8–11.
54. Портфоліо педагога / Укладач І. Т. Соколянська. Х. : Вид. група «Основа», 2013. 224 с. (Серія «Адміністратору школи»).
55. Рацул А. Б. Педагогіка: інформативний виклад: навчальний посібник / А. Б. Рацул, Т. Я. Довга. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 344 с.
56. Савич Л. Культура мовлення вчителя: аналіз наукових розвідок. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2010. № 2. С. 209-214.
57. Савченко О. Вивчення особистості молодшого школяра як передумова успішної організації його навчальної діяльності Початкова школа. 2012. № 3. С. 1–6.
58. Савченко О. Дидактика початкової освіти: підруч. К.: Грамота, 2012.
59. Савченко О. Мета і результат уроку в контексті компетентнісного підходу Початкова школа. 2015. № 3. С. 10–15.
60. Савченко О. Уміння учнів вчитися у дидактичній системі В.О.Сухомлинського Початкова школа. 2013. № 9. С. 1–3.
61. Садкіна В. І. Маленькі секрети учительського успіху: навчаємо з радістю. Х.: Основа, 2016. 144 с.
62. Сисоєва С.О., Батечко Н.Г. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С.О. Сисоєва, Н.Г. Батечко / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний університет біоресурсів і природокористування України К.: ВД ЕКМО, 2011. 368 с.
63. Стамбульська Т. Культура мовлення в контексті загальної культури майбутніх фахівців з початкової освіти Гірська школа Українських Карпат. 2016. № 15 С. 163–165.
64. Стахів М. Український комунікативний етикет: Навч.-метод. посіб. К.: Знання, 2008. 245 с.
65. Сухомлинська О. Як дорослішають в Україні і світі: загальні тенденції і

- виклики Гірська школа Українських Карпат. 2016. № 15 . С. 5–8.
66. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2007. 168 с.
67. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: У 2 т. Т. 1. Теоретичні проблеми педагогіки. К. : «Радянська школа», 1983. 488 с.
68. Цюра С. Педагогіка особистого досвіду: Практикум для самостійної роботи. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 185 с.
69. Чайка В. Основи дидактики: Тексти лекцій і завдання для самоконтролю. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Тернопіль: Астон, 2002. 244 с

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Чернобровкін В. Психологічні особливості проблемних ситуацій педагогічної діяльності / В. Чернобровкін // Проблеми сучасної психології. - 2012. - № 2. - С. 41-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspz_2012_2_10
2. <http://www.anthropos.lnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/300> — (Л.Рижак «Система освіти в Україні та її перспективи: філософський аналіз»).
3. <https://scholar.google.com.ua/scholar?q> — (Бриль Г. Імідж сучасного вчителя початкових класів).
4. www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?... — (Шпак С. Типові конфліктні ситуації у середовищі молодших школярів та їх чинники).
5. <http://pidruchniki.com/1613030534943/pedagogika/pedagogika> — (Фіцула М. Педагогіка).
6. Я – студент : навч. посіб. / [Огнев'юк В.О., Жильцов О.Б., Караман С.О. та ін. ; за заг. ред. Огнев'юка В.О.]. – 4-те вид., зі змінами. – К. : Київ. унт ім. Б. Грінченка, 2014. - 278 с. Режим доступу : http://elibrary.kubg.edu.ua/3852/1/V_O_%20Ogneviuk%20_O_B_%20Zhylytsov_S_O_Karaman_KUBG.pdf